

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

«Психологічна кризова служба». Львів: Видавництво ЛНУ ім. І.Франка, 2023. 88 с.

УДК:159.9

Бабчук О.Г.,

кандидат психологічних наук, доцент,
зав. кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д.Ушинського»

Полятова А.В.

здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ НА ПЕВНОМУ ЕТАПІ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. Публікація присвячена дослідженню особливостей особистісної зрілості на етапі дорослості в сучасних життєвих умовах. Як відомо, на протязі усього життя людини відбувається її розвиток. Отримання як позитивного, так і негативного досвіду лише укріплює людину, розвиває її, спрямовує, даючи можливість цілеспрямованому розвитку особистісної зрілості. Розвиток відбувається на всіх етапах життєвого шляху людини. Кожний етап, поряд із загальними закономірностями розвитку, характеризується і особливими, специфічними лише для нього, змінами особистості. Динаміка особистісної зрілості і її усталеність передбачає реалізацію якісно нових і

соціально цінних можливостей становлення особистості, подолання складних травмуючих ситуацій сьогодення. Підбір методик, адекватних меті дослідження, спрямував роботу на діагностування. Отримані результати були піддані кореляційному аналізу для вивчення взаємовідносин значущих показників особистісної зрілості і соціально-психологічної адаптації. Доведено, що особистісна зрілість супроводжується адаптивністю людини до соціуму, самоприйняттям, високою потребою у спілкуванні та взаємодії з оточуючими людьми.

Ключові слова: особистість, особистісна зрілість, соціально-психологічна адаптація, травмуючі ситуації, кореляційний (кількісний) аналіз, значущі кореляційні зв'язки.

Abstract. The publication is devoted to the study of the features of personal maturity at the stage of adulthood in modern living conditions. As is known, throughout a person's life, his development takes place. Receiving both positive and negative experience only strengthens a person, develops him, directs him, giving the opportunity for the purposeful development of personal maturity. Development occurs at all stages of a person's life path. Each stage, along with the general patterns of development, is characterized by special, specific only for it, changes in the personality. The dynamics of personal maturity and its stability provide for the implementation of qualitatively new and socially valuable opportunities for the formation of the personality, overcoming complex traumatic situations of the present. The

selection of methods adequate to the purpose of the study directed the work to diagnosis. The obtained results were subjected to correlation analysis to study the relationship between significant indicators of personal maturity and socio-psychological adaptation. It has been proven that personal maturity is accompanied by a person's adaptability to society, self-acceptance, and a high need for communication and interaction with others.

Key words: personality, personal maturity, socio-psychological adaptation, traumatic situations, correlation (quantitative) analysis, significant correlations.

Розвиток відбувається на всіх етапах життєвого шляху людини, при цьому кожний етап, поряд із загальними закономірностями розвитку, характеризується і особливими, специфічними лише для нього, змінами. Динаміка особистісної зрілості і її усталеність передбачає як відкриття, так і можливість реалізації якісно нових і соціально цінних можливостей становлення особистості, подолання складних травмуючих ситуацій на життєвому шляху. Дослідження проблеми зрілості особистості були започатковані американськими вченими, зокрема представниками гуманістичної психології (Е.Еріксон, А.Маслоу, Г.Олпорт, К.Роджерс). В роботах зарубіжних дослідників зрілість особистості розглядається і як певний віковий період у житті людини – дорослість, і як характеристика досить високого рівня її психічного і соціального розвитку незалежно від її віку. В українській психологічній науці проблема особистісної

зрілості людини висвітлювалась у працях М.Й.Боришевського, Ю.З.Гільбуха, Н.М.Дідик, О.В.Завгородньої, О.С.Штепи та ін. вчених. Загалом, учені звертають увагу на той факт, що особистісна зрілість людини проявляється в комплексному прояві усіх психологічних характеристик особистості в усіх сферах життєдіяльності, а також відповідальному ставленні до оточуючого середовища.

Метою нашого повідомлення є викладення результатів теоретико-емпіричного дослідження особистісної зрілості і соціально-психологічної адаптації у осіб періоду дорослості. Для реалізації поставленої мети нами використано наступні методики: «Тест-опитувальник особистісної зрілості» (Ю.Гільбух) та «Методика діагностики соціально-психологічної адаптації» К. Роджерса, Р.Даймонда. Вибірку дослідження склали 60 осіб віком від 35 до 50 років. Емпіричне дослідження проводилось на базі ГО «Десяте квітня» (м.Одеса).

Аналіз наукової літератури показав, що особистісна зрілість є пов'язаною з такою властивістю особистості, як адаптивність. Саме цей зв'язок відбиває основний зміст становлення особистості. Проведений нами кореляційний аналіз показників особистісної зрілості та адаптивності особистості дозволив з'ясувати характер взаємозалежностей між цими властивостями та визначити ступінь їх близькості. Результати кореляційного аналізу представлено нами у табл.1.

Таблиця 1.

**Значущі коефіцієнти кореляцій між
показниками особистісної зрілості і показниками
соціально-психологічної адаптації**

Показники адаптивності	Показники особистісної зрілості					
	ОЗ	МД	ВЯ	ПГО	ЖУ	ВПБ
Ад	599**	486**	405**	534**	262*	399**
ДАд	-452**	-368**	-288*	-450**		-389**
ПрС	692**	603**	496**	569**	421**	410**
НПрС	-312*			-347**		-292*
ПрІ	302*					261*
НПрІ	-359**	-273*		-370**		-279*
ЕК	403**	294*	301*	365**		
ЕДс	-491**	-412**	-342**	-489**	-298*	-341**
ВК	515**	421**	305*	443**	263*	368**
ЗК	-369**	-293*		-399**		-351**
Дм	336**	283*		254*	256*	
Вд	-303*	-291*		-264*		-282*
ІАд	258*					255*
ІСм	522**	426**	322*	506**	272*	410**
ІПрІ	445**	327*		443**	260*	349**
ІЕК	410**	338**		395**		287*
Ін	498**	387**	330**	493**	294*	345**
ІПД	438**	347**	263*	460**		384**

Примітка: 1) Нулі та коми опущені; позначення ** – значущість зв'язку на рівні $p \leq 0.01$; * – $p \leq 0.05$; 2) N=60; 3) умовні позначення показників особистісної зрілості: ОЗ – особистісна зрілість; МД – мотивація досягнень; ВЯ – відношення до «Я»; ПГО – почуття громадянського обов'язку; ЖУ – життєва установка; ВПБ – здатність до психологічної близькості з іншою людиною; 4) умовні позначення показників соціально-психологічної адаптації: Ад – адаптивність; ДАд – дезадаптивність; ПрС – прийняття себе; НПрС – неприйняття себе; ПрІ – прийняття інших; НПрІ – неприйняття інших; ЕК –

емоційний комфорт; ЕДс – емоційний дискомфорт; ВК – внутрішній контроль; ЗК – зовнішній контроль; Дм – домінування; Вд – відомість; Ес – ескапізм; ІАд – інтегральний показник адаптивності; ІСм – інтегральний показник самоприйняття; ІПрІ – інтегральний показник прийняття інших; ІЕК – інтегральний показник емоційного комфорту; Ін – інтернальність; ІПД – інтегральний показник прагнення домінування.

Отже, аналіз табл. 1 свідчить про наявність значної кількості взаємозв'язків між показниками особистісної зрілості і соціально-психологічної адаптації. Так, загальний показник ОЗ (особистісна зрілість) встановив значимі зв'язки з усіма показниками адаптивності: з показниками Ад (адаптивність), що говорить про високий показник наявності адаптивності у особистісно зрілої людини; ПрС (прийняття себе), один із найвищих показників у таблиці що показує нам сильний зв'язок між особистісною зрілістю та прийняттям себе; ЕК (емоційний комфорт), говорить про те що особистісно зрілій людині притаманний емоційний комфорт; ВК (внутрішній контроль), це доказує що зрілій людині неможливо обійтися без внутрішнього контролю, адже цей показник регулює внутрішні процеси людини; Дм (домінування), високий показник зв'язку демонструє, що зрілій людині необхідно вміти домінувати; ІСм (інтегральний показник самоприйняття), вказує на необхідність приймати себе для того, щоб бути особистісно зрілою людиною; ІПрІ (інтегральний показник прийняття інших), також важливо приймати інших, щоб приймати себе та бути цілісною людиною, це напряму зв'язано з

особистісною зрілістю; ІЕК (інтегральний показник емоційного комфорту), тобто для особистісної зрілості важливо мати високий зв'язок з проявами емоційного комфорту – динамікою змін в емоціях, тривалістю комфортного стану та його стійкістю; Ін (інтернальність), що показує високий зв'язок між особистісною зрілістю та можливістю контролю за своїми діями та особистим життям; ПІД (інтегральний показник прагнення домінування), що показує сильний зв'язок особистісної зрілості зі стійкими мотиваціями, установками та схильності людини до домінування у різних ситуаціях, - встановлено значимі додатні зв'язки на 1% рівні, з показниками ПрІ (прийняття інших), ІАд (інтегральний показник адаптивності) – на 5% рівні, це свідчить про те що зв'язок між особистісною зрілістю та даним показником не значна; з показниками ДАд (дезадаптивність); НПрС (неприйняття себе); НПрІ (неприйняття інших); ЕДс (емоційний дискомфорт); ЗК (зовнішній контроль); Вд (відомість) встановлено значимі від'ємні переважно на 1% рівні. Загалом, ці зв'язки свідчать про несумісність особистісної зрілості з дезадаптивністю, неприйняттям себе, емоційним дискомфортом. Показник особистісної зрілості МД (мотивація досягнень) додатно пов'язаний на 1% рівні з показниками Ад (адаптивність), це вказує на те, що вищий рівень мотивації досягнень корелює зі здатністю адаптуватися до змін і вимог навколишнього середовища; ПрС (прийняття себе), зв'язок вказує на те, що мотивація досягнень часто пов'язана із здатністю людини приймати себе такою, якою вона є; ВК

(внутрішній контроль), свідчить, що мотивація досягнень часто пов'язана із здатністю людини приймати себе такою, якою вона є; ІСм (інтегральний показник самоприйняття), зв'язок підкреслює, що мотивація досягнень сприяє більш позитивному ставленню до себе в цілому; ІЕК (інтегральний показник емоційного комфорту), мотивація досягнень пов'язана з емоційним комфортом, що сприяє внутрішній гармонії; Ін (інтернальність), говорить про те, що люди з високою мотивацією досягнень схильні покладатися на власні зусилля; ПІД (інтегральний показник прагнення домінування), кореляція з мотивацією досягнень свідчить про готовність брати на себе лідерські ролі; з показниками Дм (домінування), ПІрІ (інтегральний показник прийняття інших) – на 5% рівні, тобто можна сказати, що зв'язки не виражені. Також було виявлено, переважно на 1% рівні, значимі від'ємні зв'язки: ДАд (дезадаптивність), від'ємний зв'язок показує, що люди з високою мотивацією досягнень менш схильні до труднощів адаптації; НПІрІ (неприйняття інших), означає, що мотивація досягнень знижує схильність до негативного ставлення до інших.; ЕДс (емоційний дискомфорт), вказує на те, що висока мотивація досягнень зменшує емоційні труднощі; ЗК (зовнішній контроль), люди з високою мотивацією досягнень рідше схильні до переконання, що їхні досягнення залежать від зовнішніх обставин; Вд (відомість), зв'язок свідчить, що мотивація досягнень пов'язана з меншою залежністю від схвалення або визнання оточуючих. У свою чергу, показник особистісної зрілості ВЯ

(відношення до «Я») продемонстрував значимі додатні зв'язки на 1% рівні з такими показниками адаптивності: Ад (адаптивність), це свідчить, що особистість з позитивним ставленням до себе легше адаптується до нових обставин і змін; ПрС (прийняття себе), це означає, що ставлення до себе прямо пов'язане зі здатністю приймати себе з усіма сильними й слабкими сторонами; Ін (інтернальність), це підкреслює, що люди, які позитивно ставляться до себе, часто відчують контроль над своїм життям і не покладаються на зовнішні обставини. З показниками ЕК (емоційний комфорт), ВК (внутрішній контроль), ІСм (інтегральний показник самоприйняття), ІПД (інтегральний показник прагнення домінування) – на 5% рівні, тобто зв'язки незначні. З такими показниками адаптивності, як ДАд (дезадаптивність) і ЕДс (емоційний дискомфорт) встановлено значимі від'ємні зв'язки на 5% (незначний) і 1% рівнях відповідно. Кореляційний зв'язок між емоційним дискомфортом та відношенням до «Я» означає, що людина з позитивним ставленням до себе рідше переживає емоційні труднощі або негативні емоційні стани. Показник особистісної зрілості ПГО (почуття громадянського обов'язку) виявив майже з усіма показниками адаптивності значимі зв'язки, а саме: з показниками Ад (адаптивність), зв'язок вказує, що почуття обов'язку позитивно корелює з умінням адаптуватися до соціальних вимог і змін; ПрС (прийняття себе), означає, що громадянська відповідальність пов'язана з прийняттям себе, що сприяє цілісному ставленню до себе; ЕК (емоційний

комфорт), свідчить, що люди з високим почуттям обов'язку мають тенденцію до емоційної стабільності; ВК (внутрішній контроль), цей зв'язок відображає, що почуття обов'язку супроводжується внутрішнім відчуттям контролю за подіями в житті; ІСм (інтегральний показник самоприйняття), показує, що громадянська відповідальність сприяє позитивному самосприйняттю; ІПрІ (інтегральний показник прийняття інших), означає, що почуття обов'язку корелює зі здатністю приймати інших, визнаючи їхні права і думки; ІЕК (інтегральний показник емоційного комфорту), це свідчить, що люди з почуттям громадянського обов'язку мають високий рівень емоційного комфорту; Ін (інтернальність), відображає, що люди з високим рівнем громадянської відповідальності вважають себе відповідальними за результати своїх дій. ІПД (інтегральний показник прагнення домінування), вказує на те, що почуття обов'язку пов'язане з прагненням брати на себе лідерські ролі; - встановлено значимі додатні зв'язки на 1% рівні, а з показником Дм (домінування) – на 5% рівні (незначний); від'ємні значимі зв'язки на 1% рівні встановлено з показниками ДАд (дезадаптивність), означає, що люди з сильним почуттям обов'язку менш схильні до труднощів з адаптацією; НПрС (неприйняття себе), свідчить, що громадянська відповідальність знижує негативне ставлення до себе; НПрІ (неприйняття інших), показує, що почуття обов'язку зменшує схильність до негативного ставлення до інших; ЕДс (емоційний дискомфорт), вказує на те, що почуття

обов'язку асоціюється з меншою схильністю до емоційних труднощів; ЗК (зовнішній контроль), відображає, що люди з почуттям обов'язку рідше покладаються на зовнішні обставини; з показником Вд (відомість) – на 5% рівні (незначний). Що стосується показника особистісної зрілості ЖУ (життєва установка), то він додатньо пов'язаний на 1% рівні лише з показником ПрС (прийняття себе), цей зв'язок означає, що позитивна життєва установка пов'язана зі здатністю людини приймати себе, сприяючи впевненості та гармонії в житті; а на 5% рівні з показниками Ад (адаптивність), ВК (внутрішній контроль), Дм (домінування), ІСм (інтегральний показник самоприйняття), ІПрІ (інтегральний показник прийняття інших), Ін (інтернальність). Від'ємний значимий зв'язок встановлено тільки з показником ЕДс (емоційний дискомфорт) на 5% рівні. Всі показники зі зв'язком на рівні 5 % незначні. Показник особистісної зрілості ЗПБ (здатність до психологічної близькості з іншою людиною) продемонстрував значимі зв'язки з більшістю показників адаптивності переважно на 1% рівні. З показниками Ад (адаптивність), цей зв'язок вказує, що здатність до близькості пов'язана зі здатністю легко адаптуватися до нових обставин і взаємодій, ПрС (прийняття себе), свідчить, що прийняття себе позитивно впливає на здатність встановлювати близькі стосунки; ВК (внутрішній контроль), означає, що внутрішній контроль, або впевненість у власній здатності впливати на ситуації, сприяє формуванню близьких стосунків; ІСм (інтегральний показник

самоприйняття), відображає, що здатність до близькості пов'язана з цілісним сприйняттям себе; ІПрІ (інтегральний показник прийняття інших), означає, що здатність до близькості тісно корелює зі здатністю приймати інших; Ін (інтернальність), вказує, що здатність до психологічної близькості супроводжується інтернальністю, тобто схильністю брати відповідальність за власне життя; ІПД (інтегральний показник прагнення домінування), підкреслює, що люди, здатні до близьких відносин, можуть мати прагнення до лідерства і впливу, – виявив значущі додатні зв'язки на 1% рівні; з показниками ПрІ (прийняття інших), ІАд (інтегральний показник адаптивності), ІЕК (інтегральний показник емоційного комфорту) – на 5% рівні. Від'ємні значущі зв'язки встановлено з показниками ДАд (деадаптивність), вказує, що здатність до близькості пов'язана з відсутністю труднощів в адаптації; ЕДс (емоційний дискомфорт), означає, що здатність до близьких стосунків знижує емоційні труднощі і дискомфорт.; ЗК (зовнішній контроль), показує, що здатність до близькості зменшує залежність від зовнішніх обставин у поясненні своїх дій і досягнень, – на 1% рівні, з показниками НПрС (неприйняття себе); НПрІ (неприйняття інших); Вд (відомість) – на 5% рівні (незначні).

Отримані результати свідчать про те, що особистісна зрілість супроводжується легким пристосуванням людини до існування у суспільстві, відповідно до вимог цього суспільства та власних

потреб, мотивів та інтересів; схильності індивіда до інтернальної форми локусу контролю; високим рівнем прагнень до лідерства, керівництвом у вирішенні завдань; самоприйняттям, високою потребою у спілкуванні та взаємодії з іншими.

Література:

1. Варій М.Й. Психологія особистості. Київ:Вид-во «Сварог», 2020. 592 с.
2. Штепа О. Феномен особистісної зрілості. *Соціальна психологія*. №1. 2005. С. 62-77.

УДК: 159.923

Балахонова К.О.

здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРЕДИКТОРИ РОЗЛАДУ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Анотація. В роботі розглянуто психологічні особливості розладу харчової поведінки. Проведено кореляційний аналіз, встановлено, що самозвинувачення є поакзником емоціогенності харчової поведінки. Визначено, що одним з найбільш вагомих предикторів розладу харчової поведінки є самотавлення як рівень конкретних дій у відношенні до свого «Я».

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ: ТИПОВЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ В ОСОБИСТОСТІ

Абдуллаєва В.В. Психологічна підтримка переселенців: інтегрований підхід до роботи з травмою.....	3
Бабчук О.Г., Полятова А.В. Психологічні особливості особистісної зрілості на певному етапі життєдіяльності особистості.....	10
Балахонова К.О. Психологічні особливості особистості як предиктори розладу харчової поведінки.....	22
Бандюк Л.В. Феномен антиципації у просторі споріднених понять.....	30
Бедан В.Б., Амосова А.В. Індивідуально-психологічні особливості соціальної адаптації біженців з України.....	37
Бринза І.В., Брагару М.І. Рольові диспозиції осіб, які переживають психологічну кризу.....	46
Бринза І.В., Мамалиженко Х.В. Актуалізація екзистенціального ресурсу віри особистості у подоланні кризи.....	58
Бринза І.В., Петухова І.О. Співвідношення між показниками суб'єктивного відчуття захищеності і характеристиками особистості.....	70
Василенко І.А., Сорочан Ю.С. Співвідношення показників тривожності, депресії, копінг-стратегій та самоактуалізації особистості.....	79
Василенко І.А., Радіонова Л.І. Індивідуально-психологічні особливості осіб різного рівня емпатії.....	88
Василенко І.А., Яськова В.І. Особливості взаємозв'язку показників макіавелізму, маніпулятивного ставлення та емпатії зі спрямованістю особистості в комунікації.....	100
Водолазська О.О., Живодер О.О. Психологічні особливості самоактуалізації управлінців з різним рівнем упевненості у собі.....	110
Діброва О. Співвідношення показників психологічної розумності та темної тріади.....	119
Дідух М.Л. Трансцендентальна терапія людини (ттл): інтеграція наукового й духовного вимірів у психологічній практиці.....	126
Ілмаз А.Ф. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем самоактуалізації.....	137